

2019. januári mérnök évfordulók, emléknapiak + **programok**

1. – 125 éve született Okolicsányi Ferenc feltaláló

Budapesten született Okolicsányi Ferenc (1894-1954) fizikus, feltaláló. Berlinben, a Telehor A. G. keretében Mihály Dénessel együtt kezdte kutatómunkáját az akkor induló távolbalátással kapcsolatban. A Nipkow-tárcsás rendszer egyik kikerülhetetlen hibáját, a kép gyenge fényerősségét az általa szerkesztett tükörcsavarral javította. Megoldotta a sorváltós képbontás és képösszerakás problémáját. Színes sorváltós katódcsövet az USA-ban sorozatban gyártották.

1. – 125 éve lépett életbe a módosított fővárosi építési szabályzat

Az 1894-es építési szabályzat négy övezetre osztotta Budapest területét. A korábbi szabályozáshoz képest igyekeztek gátat szabni a spekulatív célú építkezéseknek, ez azonban továbbra is csak kismértékben sikerült. A kerületi előljáróságok már 1893-tól – a kerületi mérnökök irányításával – az utak, csatornák fenntartásával, javításával, valamint a fővárosi tulajdont képező épületek karbantartásával kapcsolatos feladatokat látták el. Engedélyezték a házicsatorna-bekötéseket, ellenőrizték az építkezéseket, ők adták ki a lakhatási, használatbavételi engedélyeket. Első fokon gyakorolták az építésrendészeti hatósági jogkört, valamint a tűzrendészeti hatósági jogkört. Az építési engedélyezési eljárásnak az építésügyi szabályzatokban (1870, 1894, 1914, 1937) meghatározott alapelvei jelentősen nem változtak.

1. – 90 éve alakult a Vízirajzi Intézet

1929-ben e napon a hazai folyók vízirajzi viszonyainak nyilvántartásával és kutatásával foglalkozó Vízirajzi Osztályt átszervezték, és létrehozták a Vízirajzi Intézetet. Az Intézet feladata lett – többek között – a szükséges adatok összeállítása a dunai államok rádióadóitól által ugyancsak ez évtől megkezdett napi, meghatározott órarend szerinti vízállás-jelentések sugárzásához. Háttér információ: A Központi Vízirajzi Adattár 2012 novemberéig a VITUKI telephelyén és szervezeti keretei között működött. A Központi Vízirajzi Adattár fenntartását és működtetését jelenleg az Országos Vízügyi Főigazgatóság látja el. A Központi Vízirajzi Adattár gyűjtötte, őrzi és a felhasználók számára elérhetővé teszi az 1886-ban létrehozott Vízirajzi Osztály, később (1929) a Vízirajzi Intézet, majd 1952-től a VITUKI és a vízügyi igazgatóságok által gyűjtött vízirajzi (hidrológiai) észlelési és mérési adatokat, a mérési eredményeket tartalmazó eredeti, illetve eredetinek tekintett adathordozókat, adatgyűjteményeket, évkönyveket, térképeket, valamint az adatok értékeléséhez szükséges egyéb dokumentációkat, amelyek Magyarország vízkészleteinek és azok változásai értékeléséhez, számszerűsítéséhez felhasználhatók. Az 1980-as évek előtti észlelési, mérési adatok és egyéb, ezekhez szorosan kapcsolódó dokumentumok kizárólag a Központi Vízirajzi Adattárban állnak rendelkezésre. Értékük felbecsülhetetlen, létük és rendelkezésre állásuk a magyar vízügyi szolgálat számára elengedhetetlenül fontos. Információ: www.ovf.hu

4. – 175 éve született Lengyel Béla kémikus

Körösladányban született Lengyel Béla (1844-1913) kémikus, egyetemi tanár, akadémikus. Főként analitikai és szervetlen kémiai kutatások terén működött. Tanulmányozta a gázelegyek színeit, a radioaktív jelenségeket. Hazánkban ő volt az első, aki radioaktív mérésekkel foglalkozott. Elsőként dolgozott ki eljárást fémkalcium nagyobb mennyiségben és tisztán történő előállítására. Felfedezte a szénszubszulfidot (CeS_2). Számos ásványvíz elemzését ő végezte el.

5. – 120 éve született Alexits György matematikus

Budapesten született Alexits György (1899-1978) Kossuth- és Állami díjas matematikus, műegyetemi tanár és akadémikus. Kezdetben az elméleti fizika problémái foglalkoztatták, s ezen keresztül érdeklődése mindinkább a matematika felé fordult. 1924-ben a grazi egyetemen doktorrá avatták, egy, a Laplace-egyenlettel kapcsolatos problémának a megoldását tartalmazó doktori disszertációja alapján. Hazatérve dolgozott a Statisztikai Hivatalban, zenei kritikákat is írt. 1929-ben tanári állást kapott. Ez időben kezdett kutatómunkához, görbe-elmélettel foglalkozott. Eredményei alapján meghívást kapott a bécsi egyetemre. Doktorátusát Kolozsvárott honosította, s ez után magántanári címet kapott. 1945-től tudományos munkája mellett majd másfél évig gimnáziumi igazgató, utána közoktatásügyi államtitkár, egy évig a Tudományos Tanács főtitkára, majd az újjászervezett MTA első főtitkára volt. Közben egyetemi tanári kinevezést kapott a BME Vegyész-mérnöki Karának matematikai tanszékére. Tudományos tevékenysége a matematika számos részterületére terjed ki (görbeelmélet, függvénytan, geometria), de legjelentősebb eredményeit az approximáció-elméletben és a Fourier-sorok elméletében érte el.

5. – 160 éve született Matavovszky Béla Antal kémikus

Poprádremetén született Matavovszky Béla Antal (1859-1933) kémikus, pedagógus. 1875–79 között kémikus oklevelet szerzett Münchenben, amit középiskolai tanárral is kiegészített. 1885-ben Sopronban kezdett tanítani a Felső Kereskedelmi Iskolában, emellett a Soproni Tanáregyesület alelnöke, és az Ipari Szakoktatási Tanács tagja volt. 1897-től Győrött a Felső Kereskedelmi Iskola igazgatója lett. Ezt a beosztást nyugdíjazásáig, 1926-ig töltötte be. 1899-től az Alsófokú Kereskedelmi Iskolának is igazgatója volt. 1915 és 1918 között vezetője az akkor közös igazgatású Győr szabad királyi város Női Felsőkereskedelmi Iskolájának és a Felsőkereskedelmi Iskolának. Mennyiségtant, természettant, kereskedelmi számtant és kereskedelmi levelezést is tanított.

6. – 210 éve született Petzval Ottó mérnök

Szepesbélán született Petzval Ottó (1809-1883) mérnök-matematikus, műegyetemi tanár és akadémikus. Az Istitutum Geometricum, majd a József-ipartanoda mechanika-géptanrajz tanára volt. Később a Tudományegyetemen, a felső mennyiségtant tanította. "Elemi mennyiségtant" című munkájával elnyerte az akadémia nagydíját.

6. – 300 éve született Walcher József mérnök

Linzbén született Walcher (Joseph) József (1719-1785) matematikus, mérnök, egyetemi tanár. 1777-ben hajózási igazgatóvá nevezték ki. Felügyelete alá tartozott a Duna ausztriai és magyarországi szakasza és valamennyi mellékfolyója. A Helytartótanács megbízásából felülvizsgálta a vízszabályozási terveket és munkálatokat. Ő tekinthető az ebben az időben kialakuló központi vízügyi igazgatás első vezetőjének.

9. – 130 éve szabadalmaztatott számlálószervezet

1889-ben e napon dr. Herman Hollerith német származású amerikai statisztikus szabadalmaztatott egy elektromágneses számlálószervezetet, amely a lyukkártyás népszámlálás adatait segítette feldolgozni - egy kártya egy ember adatait tartalmazta. Dr. Herman Hollerith feltaláló 1896-ban megalapította a New York-i Tabulating Machine Companyt a gép gyártására. Fúziók egész sora nyomán e vállalatból nőtt ki a hírneves IBM (International Business Machines Corporation) 1924-ben.

10. – 150 éves a TTK, a Természet Világa

1869-ben e napon a Magyar Királyi Természettudományi Társulat megindította a havi folyóiratát a Természettudományi Közlönyt. A TTK volt Magyarország első, nagysikerű, valóban rangos tudomány népszerűsítő folyóirata, elsősorban a magasabb képzettségű értelmiséghez szólt, gyorsan és pontosan tájékoztatott az új eredményekről. Mai neve: Természet Világa.

10-12. – Oktatási szakkiallítás

A 19. EDUCATIO oktatási kiállítást a HUNGEXPO Budapesti Vásárközpontban rendezik. E szakkiallítás azzal a céllal jött létre, hogy választ adjon a felsőoktatással kapcsolatos kérdésekre. Igyekszik összekapcsolni az egyes szereplőket: a hazai – és külföldi felsőoktatási intézményeket, tankönyvkiadókat, nyelviskolákat, szakképző intézményeket az érdeklődőkkel: a diákokkal, oktatókkal és szülőkkel. A több napos seregszemlén mintegy 150 kiállító és több mint 43.000 látogató vesz részt évről évre. Közel 50 felsőoktatási intézmény jelenlegi hallgatói-, oktatói adják át a legfontosabb információkat a képzésről, a szokásokról, kollégiumi elhelyezésről, és akár a tanulmányokat követő jövőképről is. A továbbtanulni szándékozók mellett a pedagógusok, intézményvezetők és egyéb szakmai kiállítók számára is fontos, egyedülálló lehetőséget nyújt a rendezvény, hiszen mind egy szintéren értesülhetnek a szakmai újításokról, módszerekről. Különböző előadások keretein belül tájékozódhatnak a magyar felsőoktatás jövőjéről, valamint a kiállítók képviselőivel beszélgetve alkalmuk nyíltak elképzeléseiket közös útra terelni. Bővebb információ: <http://educatioexpo.hu/>

14. – 130 éve született Pantó Dezső mérnök

Tiszaföldváron született Pantó Dezső (1884-1975) bányamérnök. 1910-1914 között a verespataki aranybányászat földtani és bányászati felvételezését végezte, utóbb a bánya üzemmérnöke lett. 1916-ban megbízták a dobsinai tarkaércbányák vezetésével. 1920-tól a Hunoil társaságnál a zalai olajvidéken geológiai kutatásokat folytatott. Később a recski tarkaércbánya felvételezését és térképét készítette el. 1940–42-ben a felvidéki és erdélyi ércbányák főhatósági irányítását végezte. 1945 után a vājárképzés ügyeivel foglalkozott.

14-19. – Építészet, építőanyagok és rendszerek vezető vására

A müncheni BAU logójú építőipari, építőanyag és építőrendszer szakkiallítás a tervezőknek, építésszeknek és projektfejlesztőknek éppen úgy szól, mint a kivitelezőknek, építési vállalkozóknak, építőanyag-kereskedőknek és lakóközösségi képviselőknek is. Információ: <http://www.bau-muenchen.com>

16. - Projektmenedzsment Szakmai Teadélután

Budapesten, a KPMG Székház ad otthont a Magyar Projektmenedzsment Szövetség programjának, ahol is dr. Kertész Máté (PMP), a DXC Technology Magyarország programmenedzsere tart előadást. Az Év Projektmenedzsere Díj nyertesének előadascíme: Projekt expressz, Nemzetközi állomásról a közzsférába. Bővebb információ: <https://www.pmsz.hu/>

19. – 130 éve született Kazinczy Gábor mérnök

Szegeden született Kazinczy Gábor (1889-1964) mérnök. 1911-ben a főváros szolgálatába lépett, hol munkaköre az építkezések felülvizsgálata, új szerkezetek és építőanyagok kipróbálása volt. Jelentős munkásságot fejtett ki a vasbeton- és acélszerkezetek plasztikus méretezési elméletének megalkotása és kifejlesztése, továbbá az anyagvizsgálat terén. Eredményeit hazai és külföldi folyóiratokban tette közzé; része volt az 1931. évi vasbeton-szabályzat, úgyszintén a hegesztési szabályzat elkészítésében.

19. – 200 éve született Sztoczek József mérnök

Szabadkán született Sztoczek József (1819-1890) mérnök, műegyetemi tanár, akadémikus. A budai Institutum Geometricumban végzett tanulmányai befejeztével két évig Petzelt József mellett ismerkedett a mérőműszerekkel és mérési eljárásokkal. Rövid zágrábi kitérő után 1847-ben a József Ipartanoda fizika tanszékének tanára lett. Kitűnő előadó hírében állt. Nem volt kísérletező fizikus, inkább a fizika matematikai vonatkozásai érdekelték. 1857-ben ő lett a József Ipartanoda, a Polytechnikum első igazgatója, az egyetemi rang elnyerése után pedig első választott rektora. Nagy érdemeket szerzett a Műegyetem fejlesztésében. Ő eszközölte ki a Helytartótanácsnál, hogy műegyetemi hallgatók külföldi tanulmányutakra ösztöndíjat nyerjenek. A magyar műszaki felsőoktatás szervezésében és fejlesztésében kiváló érdemeket szerzett tudósként tartjuk számon.

20. – 70 éves az Energiagazdálkodási Tudományos Egyesület

A hőerő-gazdálkodás és a tüzeléstechnika műszaki, valamint tudományos területén dolgozó szakemberek 1949. január 20-án a Magyar Mérnökök és Technikusok Szabad Szakszervezetének épületében alakították meg a Hőgazdálkodási Tudományos Egyesületet, a mai Energiagazdálkodási Tudományos Egyesület közvetlen jogelődjét.

22. – Magyar kultúra napja, a Himnuszunk születésnapja

1823-ban e napon született Kölcsey Ferenc költő és nyelvújító szatmárcsekei házában a költő alkotása, a "Hymnus, a Magyar nép zivataros századaiból", amely negyedszázad múltán a nemzet Himnusza lett. 1989 óta e vers születésnapja a Magyar Kultúra Napja. A megemlékezések alkalmat adnak arra, hogy nagyobb figyelmet szenteljünk évezredes hagyományinknak, gyökereinknek, nemzeti tudatunk erősítésének, felmutassuk és továbbadjuk a múltunkat idéző tárgyi és szellemi értékeinket.

23-26. – Mezőgazdasági és mezőgép kiállítások

Az AgrárgépShow az AGROMashEXPO-val egy időben a HUNGEXPO pesti vásárcsopont területén kerül megrendezésre, így 29.000 négyzetméter fedett, és további 1500 négyzetméter szabad területen zajlik majd a térség legrangosabb agrárseregszemléje. Információ: www.agromashexpo.hu

24. – 30 éves a hazai egyesülési törvény

1989-ben e napon jelent meg az 1989. évi II. törvény az egyesülési jogról, amely alapján megindulhatott Magyarországon a hagyományokhoz és a fejlett nyugati országok gyakorlatához közelítő szakmai önszerveződések sora. Példaként említhetjük, hogy 1989. március 9-én az elsők között egyesületként 295 mérnök megalakította a Mérnöki Kamara nevet viselő egyesületet, amelyhez a műszaki értelmiségből több ezren csatlakoztak.

25. – 130 éve született Dischka Győző mérnök

Pécsett született Dischka Győző (1889-1986) Kossuth-díjas gépészmérnök, aki textilipari kutatás és anyagvizsgálat elismert szakembere volt bel- és külföldön egyaránt. 1911-12-ben az Ipari Kísérleti és Anyagvizsgálati Intézet osztályvezetője volt, 1921-től 1948-ig a csepeli Magyar Posztógyárban töltött be vezető állásokat. 1948-49-ben a Posztóipari Központ főmérnöke volt. 1950-ben a Textilipari Kutató-intézetbe került, ahol osztályvezetőként dolgozott 1964-ig.

26. – Budapesti Mérnökbál

A Budapesti és Pest Megyei Mérnöki Kamara, a Magyar Mérnöki Kamara és a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem (BME) 2019. január 26-án, a BME központi épületének aulájában és dísztermében rendezi meg a mérnöktársadalom legünnepélyesebb találkozóját, az idei Mérnökbált. Bővebb információ: www.bpmk.hu

26. – 25 éve csatlakoztunk az INTELSAT-hoz

1994-ben e napon Washingtonban a Magyar Köztársaság 131. tagként csatlakozott a Nemzetközi Űrtávközlési Szervezethez, az INTELSAT -hoz.

26. – 70 éves a Magyar Hidrológiai Társaság

1949-ben e napon megtartotta alakuló közgyűlését a Magyar Hidrológiai Társaság (MHT), amely szakosodás útján vált ki egykori anyaegyesületéből a Magyarhoni Földtani Társulattól, ahol 1917. óta annak egyik szakosztályaként működtek.

27. – Kossuth-díj születésnapja

A magyar kormány 1948-ban e napon fogadta el a Kossuth-díj adományozására vonatkozó jogszabályt, és 1948. március 14-én adták át az első díjakat az ország legkiválóbb tudósainak, művészeinek, ipari munkásainak, földműveseinek, akik hozzájárultak az ország újjáépítésének sikeréhez. 1990-től évente március 15-én adományozzák.

27. – 130 éve született Mihályi József feltaláló

Apatinban született Mihályi József (1889-1978) precíziós műszerész, nevéhez mintegy 200 fényképeszeti szabadalom kötődik, elsősorban a fényképezőgépek élesre állítása (ő volt az automatikus élesre állítás elő-futára) és az automatikus expozíció terén (előfutára volt a blendeprioritású automatikus expozíciónak). Több újítása volt a zárszerkezetek és a film-kezelés, film-továbbítás megoldásában. 1907-ben vándorolt ki az USA-ba, St. Louisban, majd Rochesterben dolgozott, az utóbbi helyen 1923-tól a Kodaknál, amelynek 1942-től főmérnöke, később főellenőre volt. Több világhírűvé lett fényképezőgép megalkotása fűződik a nevéhez, ezek közül kiemelkedő jelentőségű a Kodak Super Six-20, amely az első automatikus expozíciót lehetővé tevő fényképezőgép volt, ennél Riszdorfer Ödön szabadalmait egyesítette a sajátjaival. A gépet az 1939-es New York-i világkiállításon átalakított változatban mutatták be. Mihályi másik alkotása az 1941-es Ektra, amely éleslátásra állító és motoros film-továbbító hátlapot, továbbá egy közelfényképező távmérő-keresőt is tartalmazott.

29. – 110 éve született Péter Vass Ferenc mérnök

Kolozsváron született Péter Vass Ferenc (1909-1988) építész, szakíró. Az Ybl Miklós Műszaki Főiskolán szerzett diplomát. Tervezőmérnöki és műszaki vezetői beosztásokban dolgozott; tanított a kolozsvári építészeti szakközépiskolában, majd a kolozsvári Tartományi Építkezési Tröszt vezetőmérnöke volt. Jelentősebb kivitelezett épület-tervei: az aradi, lupényi és petrosényi betegsegélyező rendelőintézetei, a kolozsvári porcelángyár ipari épülete, valamint az Armătura és Dermata gyár üzemrészlegei.

29. – 70 éves a Hírközlési és Informatikai Tudományos Egyesület

Az 1900-ban megalakult Magyar Elektrotechnikai Egyesület kebelében a 20-as évek során létesült Gyengeáram, ill. Rádiótechnikai Szakosztályokból önállósodva alakult meg a HTE. Önálló jogi személyként 1949-ben e napon került cégbejegyzésre, mint Híradástechnikai, Finommechanikai és Optikai Tudományos Egyesület. Jelenlegi neve: Hírközlési és Informatikai Tudományos Egyesület.

Felhasznált irodalom:

- *Évfordulóink a műszaki és természettudományokban – MTESZ Tudomány- és Technikatörténeti Bizottsága sorozatának kötetei*
- *História – Tudósnapár - Természettudósokhoz kapcsolódó évfordulók - <http://tudosnapar.kfki.hu/historia/>*
- *Mérnökök évfordulói 2019-ben – Magyar Mérnöki Kamara (www.mmk.hu) Történeti Bizottsága*
- *Nagy Ferenc szerk.: Magyar tudóslexikon A-tól Zs-ig – 1997. – BETTER – MTESZ – OMIKK*
- *Kenyeres Ágnes szerk.: Magyar Életrajzi Lexikon I-IV. – 1967-1990. – Akadémiai Kiadó*
- *Egyéb életrajzi és műszaki források*

Készítette: Sipos László József villamosmérnök, minőségügyi szakmérnök